

## ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ВЗАЄМИН

УДК: 327 (477)+(438)

© Ігор Гурак  
(м. Івано-Франківськ)ПОЧАТКИ ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД  
УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО МІЖДЕРЖАВНОГО ДІАЛОГУ

У статті проаналізовано становлення українсько-польських міждержавних відносин. Особливу увагу звернуто на дослідження початків формування правових засад та інституційної бази співпраці у відносинах між Україною та Республікою Польща.

**Ключові слова:** Україна, Республіка Польща, зовнішня політика, дипломатія, українсько-польські відносини.

**Igor Gurak. The beginning of the formation of institutional and legal foundations of Ukraine - Poland dialog.** In the article the formation of the Ukrainian-Polish international relations is analyzed. A special attention is given to the research of beginnings of the legal bases and the institutional framework of cooperation between Ukraine and the Republic of Poland.

**Key words:** Ukraine, the Republic of Poland, foreign policy, diplomacy, Ukrainian-Polish relations.

**Ігорь Гурак. Начало формирования институционально-правовых принципов украинско-польского межгосударственного диалога.** В статье проанализировано становление украинско-польских межгосударственных отношений. Особое внимание уделено изучению начала формирования правовых основ и институциональной базы сотрудничества в отношениях между Украиной и Республикой Польша.

**Ключевые слова:** Украина, Республика Польша, внешняя политика, дипломатия, украинско-польские отношения.

**Постановка наукової проблеми та її значення.** За роки незалежності через призму різного роду документів, у рамках виступів офіційних осіб нашої держави близько двадцяти країн світу було названо стратегічними партнерами України. На практиці, на роль реальних стратегічних партнерів претендувати могли тільки кілька з них. На нашу думку, термін «стратегічне партнерство» як характеристика міждержавних відносин, найбільшою мірою відображає діалог України та Республіки Польща. І хоча формально двосторонні відносини досягнули означеного рівня у середині 1990-х рр., інституційно-правові засади співпраці Києва та Варшави почали формуватися ще до набуття Україною незалежності.

Проблематика сучасних українсько-польських міждержавних відносин займає важливе місце у дослідженнях українських і особливо польських науковців. Різним аспектам проблеми присвячено дисертації<sup>1</sup> та чисельні наукові розвідки українських авторів<sup>2</sup>. Доволі ґрунтовні монографії підготовлено польськими дослідниками<sup>3</sup>.

Базуючись на результатах наукового пошуку зазначених вище авторів, ми, натомість, в рамках відповідної розвідки ставимо собі за мету проаналізувати, яким чином ті чи інші фактори впливали на становлення українсько-польських відносин, відо-

бразити в який спосіб відбувалося становлення правових засад та інституційної бази діалогу між Києвом та Варшавою у так званій «романтичний» період.

Загальновідомо, що Республіка Польща першою серед країн світу вже 2 грудня 1991 р. визнала незалежність України. Однак цьому визнанню передували тривалі та доволі активний двосторонній діалог, який активізувався на тлі децентралістичних тенденцій в СРСР. Концепція українсько-польського партнерства була результатом діяльності насамперед дисидентів обох країн, яка своїми коріннями сягала 70-х рр. ХХ ст. В 1989 р. представники українського «Руху» та польської «Солідарності» почали готувати формальні підстави майбутніх міждержавних відносин<sup>45</sup>.

Про перші офіційні контакти можемо говорити, починаючи з 1990 р. В рамках реалізації політики «двовекторності», офіційна Варшава, продовжуючи підтримувати тісні контакти із Кремлем, водночас налагоджувала відносини із окремими радянськими республіками<sup>6</sup>. Одне із ключових місць у «східній» політиці Республіки Польща в цьому плані відводилося Україні. Такий стан речей знайшов своє відображення у низці офіційних польських документів, які стосувалися ситуації в УРСР. Так, 28 липня 1990 року Сейм Польщі прийняв резолюцію, в котрій, визнаючи право народів на самовизначення, привітав схвалену Верховною Радою УРСР Декларацію про державний суверенітет України<sup>7</sup>. 3 серпня того ж року Сенат РП зробив ще один вагомий крок назустріч українцям – польськими парламентарями було підтримано постанову, в якій засуджувалася акція «Вісла»<sup>8</sup>.

У свою чергу депутати Верховної Ради УРСР 9 жовтня 1990 р. прийняли заяву, в котрій висловлювалося переконання, що українці та поляки спільними зусиллями переможуть наслідки трагічного минулого і започаткують новий етап у взаємних відносинах<sup>9</sup>.

Відповідні односторонні документи підготували своєрідне підґрунтя для наступного кроку. В середині жовтня 1990 р. міністр закордонних справ Польщі Кшиштоф Скубішевський здійснив турне по столицях УРСР, РРФСР та БРСР. В рамках візиту до Києва 13 жовтня<sup>10</sup> ним та міністром закордонних справ УРСР Анатолієм Зленком було підписано Декларацію про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. З точки зору міжнародного права та важливості для незалежності України цей документ мав непересічне значення. Формально він виглядав як договір двох незалежних суб'єктів міжнародних відносин. Зокрема, у статті 1 зазначалося: «Українська Радянська Соціалістична Республіка і Республіка Польща

заявляють про своє прагнення до утвердження між ними, як суверенними державами, добросусідських відносин і підтримання та розвитку взаємовигідного співробітництва, що відповідають їхнім національним інтересам і не спрямовані проти третіх сторін». Досить важливою з кількох точок зору була також стаття 3, в якій сторони визнавали державні кордони одна одної і наголошували на відсутності будь-яких територіальних претензій<sup>11</sup>. Фактично зазначений документ дав початок формуванню інституційно-правової бази українсько-польських відносин та окреслив головні пріоритети у діалозі Києва та Варшави на наступні роки.

Новим імпульсом для проукраїнських кроків з боку Польщі стало проголошення Акту відновлення незалежності України. Вже 26 серпня 1991 р. в польському урядовому часописі «Przeгляд Rządowy» з цього приводу було вміщено заяву Кшиштофа Скубішевського. Зокрема, в документі стверджувалося, що Польща прихильно ставиться до прагнень України стати незалежною державою, визнавалося право на здійснення самостійної як внутрішньої та зовнішньої політики. Ще через кілька днів схвальної постанови з приводу рішення Верховної Ради УРСР від 24 серпня прийняли Сенат та Сейм РП<sup>12</sup>.

За таких обставин керівництво української держави виступило з ініціативою, реалізація якої повинна була підняти двосторонні відносини на новий рівень. Зокрема, 3 вересня 1991 р. офіційний Київ звернувся до Польщі з пропозицією встановити дипломатичні відносини<sup>13</sup>. Слід сказати, що ця ідея була далеко не новою. Вже в Декларації від 13 жовтня 1990 р. сторони «погодилися на встановлення консульських відносин та обмін консульськими установами», крім того, домовилися продовжити консультації стосовно встановлення дипломатичних відносин у повному обсязі<sup>14</sup>. Черговий раз питання про встановлення відносин на рівні обміну консульствами було піднято в рамках згадуваної заяви Кшиштофа Скубішевського від 26 серпня 1991 р.<sup>15</sup>.

7 вересня до Варшави вирушила урядова делегація на чолі з міністром закордонних справ України Анатолієм Зленком<sup>16</sup>. Головним результатом доволі непростих переговорів<sup>17</sup> стала домовленість про обмін спеціальними урядовими представниками, які повинні були приготувати підґрунтя для встановлення повноцінних дипломатичних відносин. У такий спосіб між Україною та Республікою Польща фактично було налагоджено квазі-державні відносини<sup>18</sup>. Слід наголосити, що відправлений до Варшави в якості спеціального посланника Теодозій Старак, став першим представником нашої держави за кордоном<sup>19</sup>.

У рамках вересневої зустрічі польська сторона також взяла на себе зобов'язання визнати Україну в якості незалежної держави, одразу після того як українці позитивно висловляться з цього приводу на референдумі<sup>20</sup>.

Менше ніж за місяць, зокрема 4 жовтня, в рамках одноденного офіційного візиту прем'єр-міністр України Вітольд Фокін зустрівся у Варшаві із керівниками польської держави – президентом Лехом Валенсою, прем'єр-міністром Кшиштофом Бєлєцьким та відповідно міністром закордонних справ Кшиштофом Скубішевським. Результатом зустрічі стало підписання угоди про торгівлю та економічну співпрацю, а також протоколу про консультації між міністерствами закордонних справ України та РП.

Після грудневого референдуму та офіційного визнання Республікою Польща незалежності України, у відносинах між державами наступив період, який без перебільшення, можна назвати одним із найпродуктивніших. Знаковим може бути хоча б той факт, що тільки впродовж січня 1992 р. Україна та Республіка Польща обмінялися трьома офіційними візитами. Зокрема, 10-11 січня у Варшаві перебував голова Комісії із закордонних справ Верховної Ради України Дмитро Павличко, 14 січня польську столицю відвідав міністр оборони України Костянтин Морозов, а в кінці місяця з офіційним візитом до Києва відбули заступник міністра закордонних справ Єжи Макарчик та представник Канцелярії Республіки Польща Єжи Мілєвський<sup>21</sup>.

На особливу увагу заслуговує також те, що вже 4 січня 1992 р. між країнами були встановлені повноцінні дипломатичні відносини<sup>22</sup>. На нашу думку, окремо слід відзначити призначення першим Надзвичайним і Повноважним Послом України у Республіці Польща Геннадія Удовенка<sup>23</sup>. Відправлення послом у Варшаву одного із найбільш досвідчених українських дипломатів, який перед дипломатичним відрядженням до Польщі був заступником міністра закордонних справ – постійним представником України при ООН, а з серпня 1994 р. став міністром закордонних справ України<sup>24</sup> свідчить про виняткову роль, яку відводив Республіці Польща в своїй зовнішній політиці офіційний Київ.

Логічним завершенням надзвичайно високої дипломатичної активності у першій половині 1992 р. стало підписання у Варшаві 18 травня президентами Леонідом Кравчуком та Лехом Валенсою Договору між Україною і Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво. Цей документ став фундаментом, на якому базується практично вся інституційно-правова база українсько-польських міждержавних відносин у різноманітних сферах. Ключовим у документі є стаття 1, в якій зазначалося: «Сторони зобов'язуються в нових політичних умовах розвивати відносини в дусі дружби, співробітництва, взаємної поваги, взаєморозуміння, довіри і добросусідства на основі міжнародного права, в тому числі принципів суверенної рівності, незастосування сили або погрози силою, непорушності кордонів, територіальної цілісності, мирного врегулювання спорів, невтручання у внутрішні справи, самовизначення народів, поваги прав людини і основних свобод, сумлінного виконання міжнародно-правових зобов'язань»<sup>25</sup>.

Зазначений договір був одним із перших документів такого зразка, підписаний лідером незалежної України. Відомі польські дослідники Антоні Камінський та Єжи Козакевич зазначають, що українсько-польські відносини після договору від 18 травня стали зразковими для цілого регіону<sup>26</sup>.

Варто наголосити, що підписання цього українсько-польського документу відбулося за кілька днів до візиту польського президента до Москви, під час якого він скріпив своїм підписом аналогічний документ спільно із президентом Російської Федерації Борисом Єльциним. На думку польського дослідника Ришарда Жемби, підписання українсько-польського договору, який допрацьовано пізніше ніж документ про відносини з РФ, було свідомо прискорено, щоб у такий спосіб підкреслити важливість для офіційної Варшави стосунків із Україною<sup>27</sup>.

Виняткову роль підписанню документу відводила також і українська сторона. Відомо, що в ході травневого візиту Леоніда Кравчука до Варшави він підкреслив, що після підписання базового українсько-польського договору, співпраця між країнами перебуватиме на вищому рівні, ніж співпраця між Україною та будь-якою державою СНД, у тому числі і Російською Федерацією<sup>28</sup>.

Слід наголосити, що серед сусідніх держав тільки Угорщина уклала аналогічний договір – Договір про основи добросусідства та співробітництва швидше ніж Республіка Польща. Однак, через затягування ратифікації документу угорською стороною, він вступив у силу пізніше від українсько-польського договору<sup>29</sup>. Аналогічний договір із Республікою Молдова було підписано у жовтні 1992 р.<sup>30</sup>, зі Словацькою Республікою – у 1993 р.<sup>31</sup>, Республікою Білорусь – у 1995 р.<sup>32</sup> з Російською Федерацією<sup>33</sup> та Румунією – тільки у 1997 р.<sup>34</sup>.

Кілька наступних місяців стали цілковитою протилежністю у плані українсько-польських відносин. Сконцентровані на власних внутрішніх проблемах офіційні Київ та Варшава звели контакти до мінімуму. Попри офіційні запрошення, прем'єр-міністри Польщі Ян Ольшевський та його наступниця Ганна Сухоцька з різних причин не змогли відвідати Київ. Тільки у кінці грудня 1992 р. до української столиці прибув керівник польської дипломатії Кшиштоф Скубішевський.

Двохденне перебування польського міністра закордонних справ у Києві було напрочуд плідне. За цей час він мав зустрічі з президентом Леонідом Кравчуком, прем'єр-міністром Леонідом Кучмою, міністром закордонних справ Анатолієм Зленком. При цьому відбувся обмін ратифікаційними грамотами базового договору, обговорювалися питання співробітництва в економічній сфері, деталі щодо співпраці в рамках Єврорегіону Карпати, який в цей час створювався тощо. На думку польського дослідника Кшиштофа Федоровича, відповідний візит став во доділом, коли від політичних контактів у двосторонньому діалозі акценти почали зміщуватися у бік економіки<sup>35</sup>.

Після грудневої зустрічі, впродовж кількох наступних місяців в українсько-польських відносинах знову простежувалася підвищена активність<sup>36</sup>. В тому числі мали місце візити на найвищому рівні<sup>37</sup>. Так, 12-13 січня 1993 р. Київ відвідала прем'єр-міністр Республіки Польща Ганна Сухоцька. Січний візит був ознаменований низкою нових тенденцій у двосторонніх відносинах. Насамперед, варто відзначити вже згадуване у випадку із візитом Кшиштофа Скубішевського, а в даному випадку чітко окреслене зміщення акцентів із політичної сфери в економічну. Зокрема, пані прем'єр пропонує офіційному Києву створення польсько-українського банку, польсько-української школи бізнесу, двосторонньої комісії, яка б займалася питаннями співпраці в економічній сфері. За результатами візиту було підписано конвенцію та угоду, які стосувалися питань оподаткування та взаємної підтримки інвестицій. Як слушно зауважує польський дослідник Кшиштоф Федорович, це була перша зустріч керівників урядів України та Республіки Польща, на якій економічні питання переважали над політичними. З іншого боку, вперше в ході зустрічі на такому високому рівні відбулося обговорено «проблемних історичних» питань. Зокрема, йшлося про оцінки акції «Вісла», українсько-польського протистояння на Волині та Галичині у роки Другої світової війни<sup>38</sup>.

Наступною знаковою подією в українсько-польських відносинах став перший офіційний приїзд до Києва президента Польща Леха Валенси. Ця подія мала місце 24-26 травня 1993 р. Вважаємо за доцільне відзначити надзвичайну насиченість та різноплановість відповідного візиту. Впродовж трьох днів польський президент брав участь у чисельних зустрічах із українськими урядовцями, підписав значну кількість найрізноманітніших угод, провів передачу Україні архіву товариства Просвіта (з 1868 по 1923 роки), нагородив польськими державними відзнаками Дмитра Павличка та Михайла Гориня. У ході зустрічей Лех Валенса, так само як і Ганна Сухоцька під час січневого візиту, звертав особливу увагу на економічну складову українсько-польських відносин, відзначаючи значне відставання цього сегменту міждержавного діалогу. Також велися розмови про необхідність поглибленого діалогу з метою вирішення проблемних питань історичного характеру<sup>39</sup>.

Одним з ключових питань, які українська сторона запропонувала для обговорення в ході візиту польського президента до Києва, було створення в Центральній-Східній Європі системи колективної безпеки. Так званий «план Кравчука» значною мірою перегукувався із запропонованою раніше Валенсиою концепцією «НАТО-біс», однак станом на травень 1993 р. польська сторона відмовилася від його реалізації. Як наслідок, поляки висловилися проти реалізації такої ініціативи, стверджуючи, що слід використовувати вже існуючі та перевірені безпекові структури, а не створювати нові<sup>40</sup>.

Діяльність дипломатичних установ України та Республіки Польща, часті офіційні візити очільників двох держав сприяли налагодженню доволі тісних відносин між офіційним Києвом та Варшавою. Посилити співпрацю, насамперед на рівні глав держав, повинен був Консультативний комітет Президентів України та Республіки Польща. Вперше ініціативу, яка пізніше була деталізована та вилася у створення відповідного міждержавного органу, було озвучено у базовому договорі. Зокрема, у першому пункті статті 6 зазначалося: «Сторони проводитимуть консультації на різних рівнях, у тому числі на найвищому, з метою забезпечення гармонійного розвитку взаємних відносин, а також співробітництва з питань, що мають багатосторонній характер і становлять інтерес для Сторін...»<sup>41</sup>.

Конкретних обрисів ідея створення Консультативного комітету Президентів України та Республіки Польща почала набувати у грудні 1992 р. Саме тоді, на початку місяця з відповідною пропозицією до українського колеги звернувся Лех Валенса. Питання обговорювалося в ході грудневого візиту до Києва Кшиштофа Скубішевського<sup>42</sup>, а вже 12 січня 1993 р. було підписано Протокол про створення Конституційного Комітету Президентів України та Республіки Польща<sup>43</sup>.

Після підписання у кінці квітня 1993 р. Статуту нового органу, він був формально готовий до виконання визначених для нього завдань. Очолований керівником Служби із закордонних справ в Адміністрації Президента України Антоном Бутейком та керівником Бюро національної безпеки Польщі Єжи Мілевським, цей орган провів перше робоче засідання 24-27 травня 1993 р.<sup>44</sup>.

Травневий візит польського президента до України був останнім впродовж «романтичного» періоду співпраці. З другої половини 1993 р. офіційні контакти між Києвом та Варшавою були зведені до мінімуму<sup>45</sup>.

Впродовж 1991-1993 років вдалося закласти надійні підвалини інституційно-правової бази відносин між Києвом та Варшавою. Україна розпочинала свій незалежний шлях на початку 90-х рр. ХХ ст. у надзвичайно складних умовах. Польща, натомість, після кількох десятиліть контролю з боку Кремля, робила у цей час перші самостійні кроки у зовнішній політиці. Попри це, українсько-польську співпрацю на початку 1990-х рр. можна вважати зразковою. Слідом за схвальними односторонніми деклараціями як з боку Республіки Польща, так і України справа дійшла до підписання Декларації про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин, яка створила необхідні правові підстави для активізації діалогу у різноманітних сферах. Паралельно здійснювалися часті офіційні візити високопосадовців до партнерської країни. Як наслідок, вже за місяць після визнання незалежності України, між Києвом та Варшавою були встановлені повноцінні дипломатичні відносини, а ще менше ніж за пів року було підписано Договір про добросусідство, дружні відносини

і співробітництво. Додатковим механізмом, на який покладалося завдання поглибленню контактів на найвищому рівні, став Консультативний комітет Президентів України та Республіки Польща, заснований впродовж I половини 1992 р.

У цілому, проаналізований період в українсько-польських відносинах можна відзначити високою продуктивністю. Водночас, простежується своєрідна стрибкоподібна динаміка. Як правило кілька місяців активної співпраці змінювалися кількома місяцями паузами, що у кожному конкретному випадку було зумовлено різноманітними як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками.

<sup>1</sup> Гевко Вікторія Романівна. Україна і Польща: особливості розвитку двосторонніх відносин (1991-2004 рр.) [Текст] : автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Гевко Вікторія Романівна ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2005. – 20 с.; Колодяжна Вікторія Володимирівна. Становлення та розвиток, договірно-правової бази українсько-польського трансграничного співробітництва (90-ті рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.) [Текст] : автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Колодяжна Вікторія Володимирівна; Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009. – 20 с.; Моцок Віталій Іванович. Сучасні українсько-польські міждержавні відносини: політичний аспект [Текст] : автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Моцок Віталій Іванович ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. – Чернівці, 2002. – 20 с.; Стоєцький Сергій Вікторович. Україна в зовнішній політиці Республіки Польща: євроатлантичний та європейський інтеграційний вимір [Текст] : автореф. дис... канд. політ. наук: 23.00.02 / Стоєцький Сергій Вікторович ; Нац. акад. наук України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І.Ф. Кураса. – К., 2007. – 18 с.

<sup>2</sup> Гудь Б. Україна – Польща: що було, що далі? // *Od Ugody Hadziackiej do Unii Europejskiej. Tom II. Reset czy kontynuacja? / red. Adam Kulczycki, Igor Gurak, Iwona Słota, Mirosław Rowicki, Oleg Woryniak. – Rzeszów-Lwów-Iwano-Frankowsk, 2012. – S. 63-70; Зашкільняк Л. Україна і Польща у ХХ столітті: від конфліктів до порозуміння [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inst-ukr.lviv.ua/files/17/010Zashkilniak.pdf>; Наконечний В.І. Система українсько-польських міждержавних взаємовідносин у пострадянський період (1991-2004 рр.) : особливості становлення та структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/politics/2013/212-200-6.pdf>; Стоєцький Сергій Вікторович. Україна в зовнішній політиці Республіки Польща: євроатлантичний та європейський вимір. (Історико-політологічне дослідження) / ПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України. – К., 2009. – 176 с.; Стрільчук Л.В. Інституційне забезпечення сучасних українсько-польських двосторонніх відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&>*

q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CCQQFjAB&url=http%3A%2F%2Ffirbis-nbu.gov.ua%2Fcgi-bin%2Ffirbis\_nbu%2Fcgiirbis\_64.exe%3FC21COM%3D2%26I21DBN%3DUJRN%26P21DBN%3DUJRN%26IM AGE\_FILE\_DOWNLOAD%3D1%26Image\_file\_name%3DPDF%2FNpchdui\_2014\_227\_215\_11.pdf&ei=ix-ZVK\_CB8n3UMi2hKAL&usg=AFQjCNmemZdPt wMF4up5EJoXHFefRiXg&bv=m=82001339,d.d24

<sup>3</sup> Krzysztof Fedorowicz. *Ukraina w polskiej polityce wschodniej w latach 1989-1999*. – Poznań, 2004. – 248 s.; Katarzyna Jędraszczyk. *Strategiczne partnerstwo ukraińsko-polskie. Polska w polityce niepodległej Ukrainy*. – Poznań, 2010. – 426 s.; Piotr Kuspys, *Współczesne stosunki polsko-ukraińskie 1991-2008. Polityka. Gospodarka. Wojsko. Sektor pozarządowy*. – Kraków, 2009. – 516 s.; Beata Surmacz, *Współczesne stosunki polsko-ukraińskie. Politologiczna analiza traktatu o dobrym sąsiedztwie*. – Lublin, 2002. – 266 s.

<sup>4</sup> Beata Surmacz. *Stosunki Ukrainy z Polską // Ukraina w stosunkach międzynarodowych / Pod red. Marka Pietrasia i Tomasza Kapuśniaka*. – Lublin, 2007. – S. 204.

<sup>5</sup> Відомо, що в установчому з'їзді "Руху" у вересні 1989 р. брали участь представники "Солідарності" Адам Міхнік, Володимир Мокрий, Богдан Боруевич // Krzysztof Fedorowicz. – S. 24.

<sup>6</sup> Krzysztof Fedorowicz. – S. 28.

<sup>7</sup> Stanisław Stępień. *Stosunki polsko-ukraińskie – od zniewolenia po II wojnie światowej do suwerенності państwowej w latach dziewięćdziesiątych XX wieku // Od Ugody Hadziackiej do Unii Europejskiej // red. Adam Kulczycki, Igor Gurak, Iwona Słota, Mirosław Rowicki, Oleg Boryniak*. – Т. III. – Rzeszów – Lwów – Iwano-Frankowsk, 2012. – S. 22; Zięba Ryszard. *Główne kierunki polityki zagranicznej Polski po zimnej wojnie*. – Warszawa, 2010. – S. 190.

<sup>8</sup> Kuspys Piotr. – S. 117.

<sup>9</sup> Danuta Gibas-Krzak. *Ukraina między Rosją a Polską*. – Toruń, 2006. – S. 39.

<sup>10</sup> Krzysztof Fedorowicz. – S. 31-32.

<sup>11</sup> Декларація про принципи та основні напрями розвитку українсько-польських відносин // Міждержавні відносини України та Республіки Польща: збірник документів / відп. ред. проф. Петро Сардачук. – К., 2011. – С. 12.

<sup>12</sup> Zięba Ryszard. – S. 191.

<sup>13</sup> Fedorowicz Krzysztof. – S. 69.

<sup>14</sup> Декларація про принципи та основні напрями розвитку українсько-польських відносин // Міждержавні відносини України та Республіки Польща: збірник документів. – С. 12.

<sup>15</sup> Zięba Ryszard. – S. 191.

<sup>16</sup> Fedorowicz Krzysztof. – S. 69.

<sup>17</sup> Як згадував Анатолій Зленко, в умовах існування СРСР, польські урядовці не наважилися тоді на цілковите визнання української держави та встановлення з Україною повноцінних дипломатичних відносин. У відповідь на пропозиції з української сторони міністр Кшиштоф Скубішевський час-від-часу залишав приміщення, в якій відбувалися пере-

говори і відправлявся на консультації до Президента Польщі Леха Валенси // Зленко Анатолій. *Дипломатія и політика. Україна в процесі динамічних геополітичних перемен*. – Харків, 2004. – С. 474-475

<sup>18</sup> Kuspys Piotr. – S. 120-121.

<sup>19</sup> Петро Сардачук. *Небуденна людина в небуденній добі // Літаючий амбасадор. Теодозій Старак: особистість*. / Упор. Л. Горбенко/. – Львів: Простір-М, 2001. – 211 с. – С. 178-180. – С. 178.

<sup>20</sup> Katarzyna Jędraszczyk. – S. 112.

<sup>21</sup> Fedorowicz Krzysztof. – S. 75-76.

<sup>22</sup> Алла Киридон. *Україна – Республіка Польща: етапи, реалії та перспективи відносин [Електронний ресурс]*. – Режим доступу : <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/viev/article/ukrajina-respublika-polska-eta-pi-realiji-ta-perspekt/>

<sup>23</sup> Щоправда, Геннадій Удовенко став Надзвичайним і Повноважним Послом України у Республіці Польща тільки у вересні 1992 р. до того часу роботу дипломатичного відомства у Варшаві у ранзі Тимчасово повіреного у справах України очолював Теодозій Старак.

<sup>24</sup> Геннадій Удовенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://homopoliticus.com/udovehko/index.php>

<sup>25</sup> Договір між Україною і Республікою Польщею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво // Міждержавні відносини України та Республіки Польща: збірник документів. – С. 15.

<sup>26</sup> Antoni Z. Kamiński, Jerzy Kozakiewicz. *Stosunki polsko-ukraińskie: raport*. – Warszawa, 1997. – S. 28.

<sup>27</sup> Zięba Ryszard. – S. 193.

<sup>28</sup> Danuta Gibas-Krzak. – S. 43.

<sup>29</sup> Договір про основи добросусідства та співробітництва підписаний вже шостого грудня 1991 року. Українська сторона ратифікувала документ 1 липня 1992 року, угорська – тільки 11 травня 1993 року. Обмін ратифікаційними грамотами мав місце 16 червня 1993 року // Політичне співробітництво між Україною та Угорщиною // <http://hungary.mfa.gov.ua/ua/ukraine-hu/diplomacy>

<sup>30</sup> Підписання відбулося 23 жовтня 1992 р., а обмін ратифікаційними грамотами здійснено тільки у січні 1997 року // Договір про добросусідство, дружбу і співробітництво між Україною та Республікою Молдова // [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/498\\_161](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/498_161)

<sup>31</sup> Політичні відносини між Україною та Словаччиною // <http://slovakia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-sk/diplomacy>

<sup>32</sup> Політичні відносини між Україною та Білоруссю // <http://belarus.mfa.gov.ua/ua/ukraine-by/diplomacy>

<sup>33</sup> Договірні-правова база між Україною та Росією // <http://russia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ru/legal-acts>

<sup>34</sup> Договір про відносини добросусідства та співробітництва між Україною та Румунією // <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/legal-acts>

<sup>35</sup> Fedorowicz Krzysztof. – S. 103.

<sup>36</sup> Крім ширше розкритих нижче візитів на рівні прем'єра та президента, впродовж січня – березня Київ відвідали міністр оборони Польщі Януш Онишкевич та міністр внутрішніх справ Анджей Мільчаноський, у Кракові натомість відбулася спеціальна українсько-польська міжнародна конференція, на якій були представлені заступник міністра закордонних справ України Борис Тарасюк, керівник секретаріату Кабінету міністрів Польщі Ян Марія Рокіта та інші. Паралельно із цією конференцією відбувалося засідання Українсько-польського економічного форуму // Fedorowicz Krzysztof. – S. 107-108.

<sup>37</sup> Zięba Ryszard. – S. 196-197.

УДК: 327(438:477)2004

© Андрій Нінічук  
(м. Луцьк)

## ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВЗАЄМИНИ ПІСЛЯ ВСТУПУ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА ДО ЄС: ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню змін у польсько-українських міждержавних взаєминах після вступу Республіки Польща до Європейського Союзу. Розширення ЄС на схід мало ряд як позитивних, так і негативних наслідків. Проте, слід визнати, що Республіка Польща зробила усе можливе для того, аби двосторонні відносини зберегли позитивну динаміку. Стратегічне партнерство польсько-українських відносин пройшло випробування на міцність у нових геополітичних реаліях. Польща лобювала українські інтереси у європейських інституціях і продовжує це робити до тепер.

**Ключові слова:** Республіка Польща, Україна, Європейський Союз, євроінтеграція, міждержавні відносини, співробітництво, стратегічне партнерство.

**Andrij Ninichuk. Polish-Ukrainian interstate relations upon accession to the EU: positive and negative tendencies.** The article focuses on the research of the changes in the Polish-Ukrainian interstate relations upon accession of the Republic of Poland to the European Union. EU enlargement to the east had a number of both positive and negative consequences. However, we must recognize that Poland has made every effort to bilateral relations have kept a positive trend. Strategic Partnership Polish-Ukrainian relations have passed the test of strength in the new geopolitical realities. Poland lobbying Ukrainian interests in European institutions and continues to do so now.

**Keywords:** Poland, Ukraine, the European Union, European integration, international relations and cooperation, strategic partnership.

**Андрей Ниничук. Польско-украинские межгосударственные отношения после вступления Польши в ЕС: положительные и отрицательные тенденции.** Статья посвящена исследованию изменений в польско-украинских межгосударственных отношениях после вступления Республики Польша в Европейский Союз. Расширение ЕС на восток имело ряд как положительных, так и отрицатель-

<sup>38</sup> Fedorowicz Krzysztof. – S. 104-105, 107.

<sup>39</sup> Ibidem. – С. 111-113.

<sup>40</sup> Danuta Gibas-Krzak. – С. 44-45.

<sup>41</sup> Договір між Україною і Республікою Польшею про добросусідство, дружні відносини і співробітництво // Міждержавні відносини України та Республіки Польща: збірник документів. – С. 17.

<sup>42</sup> Fedorowicz Krzysztof. – S. 103.

<sup>43</sup> Kuspys Piotr. – S. 135.

<sup>44</sup> Danuta Gibas-Krzak. – С. 46.

<sup>45</sup> Surmacz Beata. Stosunki Ukrainy z Polską // Ukraina w stosunkach międzynarodowych / pod red. Marka Pietrasia i Tomasza Kapuśniaka. – Lublin, 2007. – S. 207.

ных последствий. Однако, следует признать, что Республика Польша сделала все возможное для того, чтобы двусторонние отношения сохранили положительную динамику. Стратегическое партнерство польско-украинских отношений прошло испытания на прочность в новых геополитических реалиях. Польша лоббировала украинские интересы в европейских институтах и продолжает это делать до сих пор.

**Ключевые слова:** Республика Польша, Украина, Европейский Союз, евроинтеграция, межгосударственные отношения, сотрудничество, стратегическое партнерство.

**Постановка наукової проблеми.** Як відомо, з 1 травня 2004 року Республіка Польща стала повноправним членом Європейського Союзу. Польська політична еліта при підтримці суспільства, за майже півтора десятиліття, зуміла виконати усі необхідні умови для набуття членства у ЄС, пройшовши досить непростий євроінтеграційний шлях, провівши ряд реформ у політичній та економічній сферах.

Вибір євроінтеграційного курсу Республікою Польща було зроблено на початку 90-х років ХХ століття, у досить складних геополітичних реаліях, пов'язаних із розвалом Союзу РСР, зміною політичного курсу у самій Польщі та тими системними змінами, що відбувалися в цей період у країнах Центрально-Східної Європи. Україна, яка впродовж останніх двох з половиною десятиліть займала важливе місце у польській зовнішній політиці залишилася за кордонами ЄС, тож РП, після набуття членства у Євросоюзі, змушена була дещо переглянути та скоректувати свою політику щодо своєї східної сусідки, яка впродовж десятиліття була заявлена і як стратегічний партнер.

**Аналіз останніх досліджень.** В українській політичній та історичній науці існує низка досліджень, присвячених різноманітним аспектам польсько-українських міждержавних відносин початку ХХІ століття. Зокрема в галузі політичних наук